

03.03.2026

tav@eduskunta.fi

Asia: VN/4099/2024

MTK:n lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan yleiset huomiot koko esityksestä

MTK kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa. Hallitusohjelman mukaan hallitus on sitoutunut Maatalouden tulos- ja kehitysnäkymien parlamentaarisen arviointiryhmän loppuraporttiin (ns. Maka-raportti), jossa ehdotettiin hankintalain tarkastelua. Maka-raportissa ehdotettiin, että suomalaisen elintarvikeketjun asemaa julkisissa hankinnoissa on syytä tarkastella uudestaan esimerkiksi tuotteissa, jotka on tuotettu EU-lainsäädännön minimitasoa heikommassa olosuhteissa. Lisäksi ehdotettiin, että sopimusten kesto- ja tarkastuslausekkeiden käytännöt tulisi arvioida.

MTK pitää hallituksen esityksen tavoitteita julkisten hankintojen tehokkuuden parantamisesta, kilpailun lisäämisestä sekä pk-yritysten osallistumismahdollisuuksien vahvistamisesta kannatettavina. Samoin huoltovarmuuden ja elintarvikehuollon huomioiminen hankintalainsäädännössä on MTK:n näkemyksen mukaan erittäin tärkeää maailmalla lisääntyvän epävarmuuden takia.

MTK kiittää esitykseen tehtyä muutosta, jolla jätetoimiala rajataan sidosyksikköjä koskevan vähimmäisomistusosuuden ulkopuolelle. Muutos olisi voinut heikentää palveluntarjontaa ja kasvattaa kuluttajien kustannuksia erityisesti harvaanasutuilla alueilla.

03.03.2026

Huoltovarmuus ja elintarvikemarkkinat

MTK pitää myönteisenä, että huoltovarmuus ja elintarvikehuolto on nostettu aiempaa vahvemmin osaksi julkisia hankintoja koskevaa sääntelyä. Kotimaisen ruoantuotannon merkitys osana kansallista huoltovarmuutta on viime vuosien kriisien myötä konkretisoitunut, ja tämän tunnistaminen hankintalainsäädännössä on välttämätöntä.

Valtioneuvoston päätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista (568/2024) elintarvikehuollon turvaamisen perusedellytykseksi luetaan kannattava alkutuotanto. VN päätöksessä on myös todettu, että “elintarvikehuollossa koko arvoketjun on toimittava”. On tärkeä tiedostaa, että vakaviin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisen lähtökohtana on normaaliolojen toiminta. Huoltovarmuutta luodaan normaalioloissa hankinnoilla, joilla koko arvoketju voi toimia kestävästi ja kannattavasti.

MTK korostaa, että huoltovarmuuden toteutuminen julkisissa hankinnoissa edellyttää käytännössä hankintayksiköiden kyvykkyyksien ja resurssien kasvattamista, jotta toimivia hankintamalleja, jotka mahdollistavat kotimaisten ja alueellisten elintarviketoimijoiden osallistumisen tarjouskilpailuihin, saadaan toteutettua myös käytännössä. Pelkkä huoltovarmuustavoitteen kirjaaminen lakiin ei riitä, mikäli hankintakokonaisuudet muodostetaan tavalla, joka sulkee pois pienemmät toimijat. Tärkeää on, että sääntely on selkeää ja menettelyt ovat yksinkertaiset myös lakia soveltavien hankintayksikköjen näkökulmasta.

Hankintojen pilkkominen ja pk-yritysten asema

MTK pitää tärkeänä, että hankintayksiköitä veloitetaan arvioimaan hankintojen jakamista osiin ja markkinakartoituksen tekemistä jo valmisteluvaiheessa. Tämä on keskeinen edellytys sille, että maatalous- ja elintarvikesektorilla toimivat pk-yritykset ja tuottajaorganisaatiot voivat tosiasiallisesti osallistua julkisiin hankintoihin.

03.03.2026

MTK korostaa, että elintarvikehankinnoissa hankintojen liiallinen keskittäminen johtaa usein kilpailun kaventumiseen, tarjonnan yksipuolistumiseen ja huoltovarmuuden heikentymiseen. Hankintojen jakaminen osiin tukee paitsi kilpailua myös alueellista elinvoimaa ja toimitusvarmuutta.

Laatu- ja vastuullisuuskriteerit elintarvikehankinnoissa

MTK pitää tärkeänä, että julkisissa elintarvikehankinnoissa voidaan jatkossa käyttää laatu-, vastuullisuus- ja tuotantotapakriteereitä tavalla, joka on EU-oikeuden mukainen mutta mahdollistaa kotimaisen tuotannon vahvuuksien huomioimisen. Elintarvikeketjun vastuullisuus, eläinten hyvinvointi ja ympäristönäkökohdat eivät ole kustannustehokkuuden vastakohtia, vaan pitkällä aikavälillä osa huoltovarmuutta ja markkinoiden toimivuutta.

Kimmo Tammi
Juristi